

Kada je Grčka 2015. godine prihvatila novi plan spašavanja Europske unije, pristala je, između ostalog, provesti privatizaciju dijelova svojeg gospodarstva, pa tako i komunalne službe gradova Atene i Soluna.

“Briselski lobiji jao pritišću Europsku komisiju u kojoj već godinama postoji dogma da treba liberalizirati vodne usluge”, kaže David Sanchez, član European Water Movementa, krovne organizacije koja okuplja nevladine udruge, sindikate i udruge za zaštitu potrošača koje se boje za dostupnost vode svima, i trude se postaviti kao protuteža vodnim lobijima korporacijskih interesa u Europskoj uniji.

“Ta se liberalizacija vodnih usluga gura kroz razne direktive, zakone, trgovinske sporazume, premda s druge strane, svaki puta kada se pita građane, oni su protiv ikakve privatizacije vodnih usluga, žele da voda ostane javno dobro”, kaže David. Pa se zato rijetko kada i govori posve otvoreno o privatizaciji; no spominju se zato javno-privatna partnerstva ili koncesije na davanje vodnih usluga.

Dok se na privatizacija zaziva na područjima najpogođenijima financijskom krizom, gdje se tvrdi da prodaja ide ruku pod ruku s učinkovitijim gospodarenjem i mjerama štednje, oni koji su svojedobno uslugu vodoopskrbe prepustili privatnim kompanijama, dobro su požalili. U Španjolskoj je gotovo 55% populacije bilo pod privatnom vodoopskrbom. Ali se diljem zemlje ovaj trend promijenio, zahvaljujući raznim lokalnim pokretima koji su mobilizirali stanovništvo, pa sada veliki španjolski gradovi vraćaju vodoopskrbu u javnu domenu. U Francuskoj su najpoznatiji primjeri vraćanja vodoopskrbe iz privatnih u javnu sferu Pariz i Grenoble. A tu je još i Berlin.

“Naša borba trajala je pet godina, samo da prikažemo štetnost ugovora”, prisjeća se Dorothea Härlin, jedna od osnivačica grupe Berlin Water Table (Berlin Wassertisch), koalicije svekolikih organizacija koja se dugo borila da berlinska vodoopskrba ponovno pređe pod javno upravljanje.

Francuska Veolia je 1999. sklopila partnerstvo s njemačkim energetske divom RWE-om i potpisala ugovor s berlinskim vlastima koje su joj predale na upravljanje gradsku vodoopskrbu. Radilo se o najvećem javno-privatnom partnerstvu sklopljenom u Njemačkoj, a detalji ugovora su, dakako, ostali tajni za javnost. U Njemačkoj ovakve ugovore na uvid mogu dobiti samo zastupnici u parlamentu koji ih čitaju izolirani u sobi, bez mogućnosti da zapišu ili fotografiraju ono što su pročitali, i to tek nakon što potpišu dokument kojim se obavezuju na čuvanje tajnosti ugovora...

Cijena raste, kvaliteta se smanjuje

Godine 2011. grupa Berlin Wassertisch uspjela je izvojevati malu pobjedu. Organiziran je referendum na kojemu je većina stanovnika grada glasala za to da se u javnost izađe s

detaljima ugovora.

Njihova se kampanja nije temeljila samo na iskazivanju potrebe za transparentnijim upravljanjem bitnim dijelom javnog sektora, već se dobrano temeljila na činjenici da su “privatno i učinkovito” upravljanje Veolije i RWE-a mnogi osjetili na džepu. Dok su se prve tri godine multinacionalke obavezale da neće dizati cijenu, cijene vodoopskrbe su se nakon toga podigle za više od 30%.

“Kada smo krenuli s kampanjom, najbitniji je razlog za nas bio taj da je, kada je privatizirana, kompanija prešla iz domene javnog u privatno vlasništvo. Dakle javnu smo upravu zamijenili s kompanijom koja se povodi profitom, uslužnu djelatnost s djelatnošću kojoj je cilj što veća zarada”, kazala je Dorothea.

A kada je cilj zarada, ne razmišlja se dugoročno. Dorothea kaže i da se privatiziranjem usluge vodoopskrbe dolazi do mnogo veće financijske štete nego što je ona koju građani odmah osjete na povećanju cijene usluge. Štedi se gdje se misli da se treba, pa stradaju i ljudski resursi i infrastruktura.

“Oni su srezali broj zaposlenih, poslali su u preuranjenu mirovinu sve one koji su imali uvjete za to. A često se radilo o ljudima koji su posjedovali velika znanja, ljudima s iskustvom. Nakon što je došlo do vraćanja vodoopskrbe u javni sektor, taj gubitak znanja se i dalje osjeti. Pa se sada neke stvari moraju outsourcati, opet se kupuju usluge od Veolije... Drugi veliki problem koji se ističe je neulaganje u infrastrukturu, a radi se o velikoj šteti koju se lako može sakriti, jer korisnici ništa ne zamijete na početku”, kazala je.

Pritisak odozdo

Filmaši Leslie Franke i Herdolor Lorenz su problematici privatizacije vodoopskrbe i njezinim negativnim posljedicama posvetili tri dokumentarca, a proučavali su slučajeve ulaska privatnog sektora u vodoopskrbu u Londonu, pod Margaret Thatcher, kao i slučajeve Berlina i Pariza, te posvuda zamijetili iste trendove. “Smanjenje radne snage, outsourcing znanja, smanjenje investicija u infrastrukturu, što naposljetku dovodi do povećane klorizacije vode, lošije kvalitete, i curenja iz cijevi, dakle gubitak vode. Čak i do 60%, a uza sve to, čitavo se vrijeme povećava cijena”, ispričala je Leslie u telefonskom intervjuu za Forum.tm.

Berlin se na kraju izvukao, iako su i u samom procesu vraćanja vodoopskrbe u javni sektor mogli bolje proći, smatra Dorothea. Naime, pri pokretanju referenduma nisu mogli tražiti vraćanje vodoopskrbe pod javnu upravu, već samo otkrivanje detalja iz tajnog ugovora, no vjerovali su da će nakon objave detalja ugovora doći i do njegove revizije. “Takvo što bi bilo moguće da su se na to odlučile lokalne vlasti, da je postojala politička volja. Mi kao građanska inicijativa nismo mogli pred sud, to mogu samo političke stranke. No oni su se odlučili za otkup od Veolije i RWE-a, iako bi revizija ugovora bila mnogo jeftinija”,

objašnjava Dorothea.

Iako se Berlin nametnuo kao uspješan primjer vraćanja javnoga dobra, na razini Europske unije situacija je danas daleko od idealne.

“Ovakvi primjeri su bitni, ali oni nisu najznačajniji trend”, upozorava Thierry Uso, iz francuske udruge Aquattac, koja je također dio European Water Movementa.

“U Francuskoj se jako puno govorilo o vraćanje vode pod ingerenciju javnog sektora, i zaista se od 2010.-2014/2015. razvio trend javnog upravljanja vodoopskrbom. No čak i u to doba, kada je bilo takozvanih masovnih povrataka na javnu vodoopskrbu, radilo se o tek 2% lokalne ukupne vodoopskrbe. Dakle u 98% slučajeva dolazilo je do produženja privatnih koncesija. Ono što se trenutno događa u Francuskoj je, doduše, neprodužavanje privatnih ugovora. Ipak, ni oni nisu mahom zamijenjeni onim javnima, već nekakvim javno-privatnim partnerstvima”.

O privatizaciji vode sada se također govori na mnogo suptilniji način – ne samo kroz javno-privatna partnerstva već i kroz razne sporazume o slobodnoj trgovini, od kojih je onaj s Kanadom, CETA, ratificiran u Europskom parlamentu 15. veljače ove godine. Također, za očekivati je i da bi se velike kompanije, poput Veolije, mogle početi okretati i zemljama Istočne Europe, smatra David Sanchez.

“Mislimo pogotovo na regiju Balkana. To su zemlje koje još imaju impozantni javni sektor, a ne radi se o bogatim zemljama, pa im je često financijska pomoć izvana uvjetovana time da ‘otvore tržištu’ značajne dijelove svoje ekonomije”.

No, upravo je na samoj granici Balkana i zemlja koja je najbolje u Europi zaštitila vodu – radi se o Sloveniji, koja je ustavom zaštitila pravo voda, proglašivši je neprofitnim resursom.

Izvor: forum.tm